

מתוך השנה אית ליה רשותא לאסטוני, אבל ביומא דכיפורי לית ליה לשטן רשותא לאסטוני.

מתניתין:

נאמר בתורה [ויקרא ו ב ג]: "צו את אהרון ואת בניו לאמר: זאת תורת העולה, היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבוקר. ואש המזבח תוקד בו.

ולבש הכהן מדו בד, ומכנסי בד ילבש על בשרו, והרים את הדשן אשר תאכל האש, את העולה על המזבח. ושמנו אצל המזבח."

בפסוקים אלו נתפרשה מצות תרומת הדשן, שהיה על הכהנים להרים מן המזבח, בכל יום, לכל הפחות שיעור קומץ, מדשן הקרבנות שהוקטרו על המזבח, ולהניחו ליד המזבח.

משנה זו מפרטת זמני תרומת הדשן, וכדלהלן:

בכל יום היו תורמין את המזבח בזמן קריאת הגבר, או סמוך לו, בין סמוך לו מלפניו ובין לאחריו.

וביום הכפורים היתה תרומת הדשן מחצות הלילה.

וברגלים שהיו בו קרבנות רבים, והוצרכו לפנות את המזבח, מריבוי הדשן שהצטבר שם, כדי להקריב תמיד של שחר, לפיכך היו תורמין את המזבח מסוף האשמורה הראשונה שהוא שליש הלילה.

ולא היתה קריאת הגבר — ברגלים — מגעת, עד שהיתה העזרה מלאה מישראל

שלא היו ישנן כל אותו הלילה, ועוסקין בתורה, כדי שישמע הכהן הגדול קול הברה, נועל ידי זה לא תהא השינה חוטפתו.

תניא: אבא שאול אומר: אף בגבולין — לאחר חורבן הבית — היו עושין כן, כלומר, שנעורין כל הלילה, אלא שעל ידי זה פעמים שהגיעו לידי כך שהיו חוטאין.

אמר אביו ואיתמא רב נחמן בר יצחק: מה ששנינו שהיו חוטאים, תרגומא [תפרשנה], על העיר נהרדעא, דאמר ליה אליהו הנביא לרב יהודה אחוה דרב סלא חסידא: אמריתו [כלומר, תמהים אתם] אמאי לא אתי משיח.

והא האידנא יומא דכיפורי הוא שהוא מקודש ביותר, ואף על פי כן אבעול בלילה זה כמה בתולתא בנהרדעא.

אמר ליה רב יהודה לאליהו הנביא: והקדוש ברוך הוא מאי אמר.

אמר ליה אליהו: הקדוש ברוך הוא אומר שיש לישראל להתנצל מפני שיצר הרע מחטיאם שנאמר "לפתח חטאת רובין ואליך תשוקתו".

אמר ליה רב יהודה: ושטן מאי אמר.

אמר ליה אליהו: השטן אינו אומר כלום, לפי שהשטן, ביומא דכיפורי, לית ליה רשות לאסטוני, ואינו מקטרג כלל.

והוינן בה: ממאי שאין רשות לשטן לקטרג ביום הכפורים.

אמר רמי בר חמא: תיבת "השטן", בגמטריא תלת מאה ושיתין וארבעה הוי.

הרי שרק בתלת מאה ושיתין וארבעה יומי

הא כיצד ניתן ליישב הסתירה שבין משמעויות הפסוקים.

אלא, תיישב הפסוקים על ידי שתחלקהו, את הלילה —

גמרא:

הציו הראשון למצות הקטרה ולכן אברים שפקעו מעל גבי המזבח קודם חצות, יחזירם להקטרה, לפי שעדיין לא נשלמה מצות הקטרתם.

ואילו הציו השני של הלילה למצות הרמה, שכיון שהיו על גבי המזבח עד חצות הלילה נשלמה הקטרתם, ונעשים דשן בחצות הלילה, ומעתה עומדים הם להרמה, ואם פקעו אין צריך להחזירם.

מתיב רב כהנא: בכל יום היו תורמין את הדשן מהמזבח בקריאת הגבר או סמוך לה, בין סמוך לו מלפניו בין מלאחוריו. וביום הכפורים מחצות הלילה. וברגלים מסוף האשמורה הראשונה.

ואי סלקא דעתך כדברי רב — שמה ששינוי כ-א בובחים שזמן תרומת הדשן הוא מחצות הלילה — דאורייתא היא, אם כן היכי מקדמינן לתרום את הדשן ברגלים מאשמורה הראשונה, והרי עדיין לא הגיע זמן המצוה.

[היכי מאחרינן בכל יום]. (64)

אלא, אמר רבי יוחנן: מה ששינוי שאברים שפקעו לאחר חצות הלילה לא יחזירם אינו מהטעם שאמר רב שכיון שהגיע זמן מצות תרומת הדשן נשלמה מצות הקטרתם. שהרי

המביאים קרבנותיהם, להקריבם מיד אחר עבודת התמיד.

תנן התם: אברים כשרים — שהוקטרו על אש המזבח, ועדיין לא נתעכלו לגמרי, שלא נעשו אפר — שפקעו מעל גבי המזבח.

אם קודם חצות הלילה פקעו, יחזיר אותם שוב למערכה, ומטעם זה גם מועלין בהן מי שמתמש בהן, מאחר ועדיין הם עומדים למזבח.

אבל אם פקעו מהמזבח לאחר חצות הלילה לא יחזיר אותם למזבח, ולפיכך אין מועלין בהן, שכבר אין בהם מצות הקטרה.

והוינן בה: מנא הני מילי לחלק בין אם פקעו קודם חצות לבין פקעו לאחר חצות.

אמר רב: מאחר ומצינו שלענין הקטרה כתוב אחד אומר "כל הלילה" והקטיר, שכן נאמר "על מוקדה על המזבח כל הלילה", ומשמעו שתתקיים בו כל הלילה.

ואילו כתוב אחד אומר "כל הלילה" ו"הרים", שהרי גם מקרא שנאמר בו "והרים את הדשן" נסמך לפסוק שכתוב בו "כל הלילה", ולא נזכר בהרמה זמן אחר, ומשמע שכל הלילה ניתן לקיים מאותה הקטרה תרומת הדשן, באותם אברים שכבר משלה בהן האש, שכבר נעשתה בהם מצות הקטרה.

64. רש"י לא גרס כן לפי שאף אם זמנה מחצות רשאי לאחר, אבל התוס' גרסוהו משום זריזין מקדימין למצוות.